

Anton Luka Šijanec
Umetnostna zgodovina
1. a

Gimnazija Bežigrad
sobota, 28. marec 2020

Barok

Umetnostna zgodovina

Kazalo vsebine

1. Uvod.....	2
2. Izvor besede <i>barok</i>	2
3. Kraj razvoja.....	2
4. Značilnosti.....	2
5. Barok v glasbi.....	2
5.1. Značilnosti.....	2
5.1.1. Glasbene oblike.....	3
6. Barok v arhitekturi.....	3
7. Barok v slikarstvu.....	3
7.1. Značilnosti.....	3
7.2. Baročna arhitektura v Ljubljani.....	4

1. Uvod

Barok je evropski zgodovinski in umetnostni slog, ki se je začel okoli leta 1600 s prvim centrom v Rimu. Obdržal se je skozi celotno 17. stoletje, ponekod tudi še dlje, ter se izpel v rokokoju, ki je slog še bolj igrivih in bujnih oblik. Rokoko je bil v nekaterih delih Evrope skorajda bolj priljubljen kot njegov umetnostni predhodnik.

2. Izvor besede *barok*

S samo besedo so prvotno označevali razne posebnosti, kot so npr. biseri nepravilnih ter nesimetričnih oblik. Kot oznaka za umetnostni slog 17. stoletja je beseda obveljala šele v 20. stoletju, in se nanaša tudi na glasbo in književnost tega obdobja.

3. Kraj razvoja

Tudi barok se je tako kot renesansa razvil v Italiji. Barok je odsev zmage nad reformacijo in baročna umetnost je odziv na protestantsko umetnost (protestantske cerkve npr. niso bogato opremljene). V določenih elementih se je barok opiral na renesanso, predvsem pri upodabljanju človeškega telesa ter pri uporabi stebrov v arhitekturi. Barok se je razvil znotraj kiparstva (baročno kiparstvo), slikarstva (baročno slikarstvo), književnosti (baročna književnost) in glasbe (baročna glasba).

4. Značilnosti

- prekomerno upodabljanje čustev,
- blišč,
- čisti, lahko interpretirani detajli ter
- načela absolutizma (moč, obilje, okrasje, sijaj).

5. Barok v glasbi

Barok se je v glasbi odražal predvsem preko bogate ornamentacije. Najbolj znan predstavnik te smeri je bil J. S. Bach.

Baročna glasba zajema obdobje in zvrst evropske klasične glasbe v času baroka, približno med letoma 1600 in 1750.

5.1. Značilnosti

- monodični in polifoni slog, za katerega je značilna izrazita dvojnost dura in mola, tehnika generalnega basa, virtuoznost, patos in ostri vsebinski kontrasti,

- prevladujeta vokalno-instrumentalna in instrumentalna glasba,
- glasba se izvaja v cerkvah, gledališčih in palačah,
- namenjena je predvsem visokemu sloju ljudi za razvedrilo in zabavo,
- položaj glasbenika je bil slab; smatrali so ga za obrtnika,
- cenjeni so bili virtuozi (solo pevci), bili so podrejeni kot služinčad,
- general bas je največkrat igral čembalo.

5.1.1. Glasbene oblike

- glasbeno gledališče: opera, balet;
- vokalno instrumentalne: oratorij, kantata;
- instrumentalne: fuga, preludij, toccata;
- ciklične oblike: sonata, suita, koncert;
- Vokalna glasba se odvija samo v cerkvah.

6. Barok v arhitekturi

Baročne cerkve so imele pozlačene oltarje, večja okna, obokane stropne ipd.

7. Barok v slikarstvu

Baročno slikarstvo je slikarski slog, značilen za obdobje Baroka. Zanj so značilna prekomerna okrasitev, veliko število drobnih detajlov ter poigravanje s svetlobo.

Baročna arhitektura je izrazito dekorativen in teatralen slog, ki se je v Italiji pojavil v začetku 17. stoletja in se postopoma razširil po Evropi. Prva jo je uvedla katoliška cerkev, zlasti jezuiti, kot sredstvo za boj proti reformaciji in protestantska cerkev z novo arhitekturo, ki je vzbujala presenečenje in strahospoštovanje. Svoj vrhunec je dosegel v visokem baroku (1625-1675), ko so ga uporabljali v cerkvah in palačah v Italiji, Španiji, na Portugalskem in v Franciji ter Avstriji. V poznem baročnem obdobju (1675–1750) je segel vse do Rusije in španskih in portugalskih kolonij v Latinski Ameriki. Od leta 1730 se je v Srednji Evropi pojavila in razcvetela še bolj dovršeno dekorativna različica, imenovana rokoko.

7.1. Značilnosti

Baročna arhitektura je pogosto uporabljala vizualne in teatralne učinke, zasnovane za presenečenje in začudenje gledalca.

- Kupole so bile skupna lastnost. Njihova notranjost je bila pogosto poslikana kot nebo, napolnjeno z angeli in kipi s sončnimi žarki, kar kaže na slavo ali vizijo neba. Hruškaste oblike so se včasih uporabljale v bavarskem, češkem, poljskem in ukrajinskem baroku
- Poslikave v trompe l'oeilu angelov in svetnikov v kupoli in na stropu v kombinaciji s štukaturnimi okvirji ali okrasom, ki dajejo iluzijo treh dimenzij in gledanjem skozi strop v nebesa. Včasih so videti, da naslikane ali kiparske figure Atlantov držijo strop. V nekaterih baročnih cerkvah je naslikana kupola na stropu dajala iluzijo treh dimenzij.
- Velika stopnišča so pogosto zasedala osrednje mesto in so bila uporabljena za dramatičen učinek, navijajoča navzgor, s spreminjanjem pogledov z različnih stopenj, ki služi kot prostor za slovesnosti.
- Kartuše v zapletenih oblikah in izrisani okvirji razbijejo površine in dodajo tridimenzionalne učinke stenam.
- Ogledala, ki dajejo vtis globine in večjega prostora, zlasti v kombinaciji z okni, kot v Dvorani ogledal v Versajski palači.
- Nepopolni arhitekturni elementi, na primer fronte z manjkajočimi odseki, zaradi česar se odseki spojijo.
- Chiaroscuro, uporaba močnih kontrastov teme in svetlobe za dramatičen učinek.
- Nadzemna skulptura, putti ali figura na stropu ali tik pod njim, iz lesa (pogosto pozlačenega), mavca ali štukature, marmorja ali umetnega zaključka, kar daje vtis lebdenja v zraku.
- Zviti stebri, ki so dajali iluzijo gibanja.
- Eliptični ali ovalni prostori, ki odpravljajo prave kote. Včasih je bila ovalna ladja obdana z sevajočimi krožnimi kapelami. To je značilnost Bazilike štirinajstih svetih pomočnikov Balthasarja Neumanna.

7.2. Baročna arhitektura v Ljubljani

- **Križanke** ležijo ob Trgu francoske revolucije, med Emonsko cesto, Zoisovo cesto in Gosposko ulico. Leta 1986 so bile razglašene za kulturni spomenik lokalnega pomena, leta 2016 pa za kulturni spomenik državnega pomena.
 - Arhitekti: Jože Plečnik, Anton Bitenc, Viktor Molka
- **Cerkev Marijinega obiskanja** stoji na Cankarjevem vrhu ljubljanskega hriba Rožnik. Z južne strani Ljubljane in z Ljubljanskega barja je vidna že od daleč, zaradi svoje lege, fasade v rdeči barvi, pa tudi zaradi dobre osvetljenosti v nočnih urah. Cerkev na tem griču je bila verjetno postavljena že v 16. stoletju, današnja baročna stavba pa je njena zamenjava v 18. stoletju (arhitekt **Candido Zulliani**). Oprema je iz 19. stoletja. Nedaleč od cerkve je znamenita gostilna, v kateri je živel Ivan Cankar.

- **Stolnico svetega Nikolaja** so gradili od leta 1701 do leta 1706 po načrtih kapucinskega brata **Florencijana** in italijanskega umetnika **Andrea Pozza** na mestu, kjer je pred tem stala najprej manjša romanska in za tem večja gotska cerkev. To so podrli in ohranili samo nekaj kamnitih spolij. **Baročno** cerkev, so najprej postavili še brez načrtovane zidane kupole, ki so jo sezidali šele leta **1841**. Notranjost so okrasili slikarja **Giulio Quaglio** in **Matej Langus**, kiparji **Francesco Robba**, **Angelo Pozzo**, **Paolo** in **Giuseppe Gropelli** ter dve stoletji kasneje, arhitekt **Jože Plečnik**. Stolnica je prostor kulturnih dogodkov in arhitekturno med najpomembnejšimi baročnimi spomeniki v državi.